

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО**

Кафедра «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету
_____ С.В. Карман
(підпис, ініціал(и), прізвище)
_____ 20__ р.
(дата)

РОБОЧА ПРОГРАМА
виробничої практики «Діяльність на ринку фінансових послуг»
(назва практики)

для здобувачів вищої освіти денної форми навчання

освітнього ступеню _____ Бакалавр _____
(бакалавр або магістр)

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми (або ОНП) **«Фінанси, банківська справа та страхування»**
(назва ОПП або ОНП)

Мелітополь 2019 р.

Робоча програма виробничої практики «Діяльність на ринку фінансових послуг» для студентів освітнього ступеню «Бакалавр» зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»: Мелітополь, ТДАТУ - 23 с.

Розробник(ки): к.е.н., доцент Радченко Н.Г.

к.е.н., доцент Рубцова Н.М.

к.е.н., доцент Чкан І.О.

Робоча програма практики затверджена на засіданні кафедри «Фінанси, банківська справа та страхування» протокол №__ від _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____ О.О. Яцух
(підпис) (ініціал(и), прізвище)

Схвалено методичною комісією факультету економіки та бізнесу
протокол №__ від _____ 20__ р.

Голова комісії

_____ А.А. Костякова
(підпис) (ініціал(и), прізвище)

1. ОПИС ПРЕДМЕТА ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика виробничої практики	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів ECTS: 5	Галузь знань 07 Управління та адміністрування		
Загальна кількість годин – 150 годин	Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»	Курс	Семестр
		4 курс, 2С	8-й; 4-й
Тижневих годин: 30 год.	Ступінь вищої освіти: <u>«Бакалавр»</u>	Вид занять	Кількість годин
		Практика	150 год.
		Самостійна робота	-
		Індивідуальна робота	-
		Форма контролю: диференційований залік	

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Виробнича практика для студентів 4 курсу факультету економіки і бізнесу є невід’ємною складовою освітньо-професійної підготовки. Виробнича практика є важливим етапом навчального процесу у вищому навчальному закладі з метою формування у студентів активного ставлення до здобуття високого рівня наукових і професійних знань, формування умінь і навичок для майбутньої практичної діяльності в галузі управління та адміністрування.

Виробнича практика є практикою професійного спрямування, а саме – основою уявлення про майбутню професію, вивчення професійних (фахових) функцій майбутніх обліковців у різних сферах господарської діяльності.

Метою проходження студентами виробничої практики є набуття практичних умінь і навичок, закріплення універсальних і професійних компетенцій, набутих ними в процесі вивчення дисциплін «Банківська справа», «Страхова справа», «Фінансовий ринок».

Завдання виробничої практики:

- опрацювання законодавчих, нормативно – правових актів, положень та інструкційного матеріалу, що регламентують діяльність установи та організації
- дослідження фінансово-економічної та організаційної структури компанії, установи та організації;
- збір та опрацювання фінансової, статистичної та податкової звітності компанії, установи, організації. Вивчення порядку її складання та надання у відповідні органи;
- проведення аналізу і оцінки фінансового стану компанії, установи, організації за допомогою комплексу показників;
- вивчення методики та проведення оцінки платоспроможності клієнтів обраної компанії, установи та організації, що діють на ринку фінансових послуг;
- вивчення та аналіз основних характеристик фінансових продуктів компанії, установи та організації;
- вивчення особливостей та здійснення документального оформлення фінансових операцій (укладання договорів фінансових послуг);
- вивчення маркетингових стратегій залучення клієнтської бази з урахуванням сфери діяльності компанії, організаціях та установах.

3. ВИМОГИ ДО ЗНАНЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК СТУДЕНТІВ

У результаті вивчення дисципліни студент повинен **знати:**

- цілі та критерії професійної діяльності;
- пріоритети в системі фінансових відносин на мікро і макрорівні;
- основні принципи діяльності на ринку фінансових послуг;
- механізм проведення фінансових розрахунків;
- інструменти фінансового управління організацій та установ;
- комплекс показників та методику оцінки фінансового стану об'єкту та його фінансової діяльності;

У результаті проходження виробничої практики студент повинен **вміти:**

- збирати і досліджувати фінансову звітність об'єкту дослідження;
- аналізувати фінансовий стан організацій та установ;
- простежувати вплив чинників зовнішнього і внутрішнього середовища на основні фінансово-економічні результати діяльності фінансових установ та їх фінансовий стан;
- швидко збирати та аналізувати інформацію для прийняття управлінських рішень;
- працювати у сфері продаж фінансових послуг з конкретним скриптом;
- оцінювати платоспроможність клієнта та надавати якісні послуги фінансового ринку;
- вивчати та аналізувати основні характеристики фінансових продуктів компанії з метою якісного їх продажу.

4. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

Організація виробничої практики здійснюється згідно з «Положенням про професійно-практичну підготовку студентів вищих навчальних закладів» № 93 від 8.04.1995р., «Положенням про проведення практик студентів ТДАТУ» від 12.10.2016 р., а також відповідно до кваліфікаційних характеристик спеціальності.

Підставою для проходження практики є наказ ректора. Виробнича практика проводиться у терміни, передбачені навчальним планом. Тривалість виробничої практики відповідно до навчального плану підготовки здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» складає 5 тижнів.

Організація й навчально-методичне керівництво практикою студентів здійснюється кафедрою фінансів, банківської справи та страхування на об'єктах проходження практики під керівництвом викладачів кафедри та кураторів-фахівців від об'єкта проходження практики.

Обов'язки керівника практики:

- здійснює загальну організацію практики, тобто розробляє організаційні заходи, що забезпечують її підготовку та проведення.
- здійснює контроль за проходженням практики.
- готує методичні вказівки до проведення виробничої практики студентів, робочу програму з виробничої практики;
- повідомляє студентам про систему звітності з практики, забезпечує високу якість проходження практики згідно з затвердженою програмою.
- контролює забезпечення нормальних умов для проходження практики студентами на базах практики, проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці і техніки безпеки, а також виконання студентами правил внутрішнього трудового розпорядку.
- приймає заліки з практики у складі відповідної комісії.
- подає завідувачу кафедри (у деканат) письмовий звіт про проведення практики із зауваженнями та пропозиціями щодо поліпшення практичної підготовки студентів.
- готує підсумковий звіт за результатами практики.

Студент під час виробничої практики повинен:

- поглиблювати і закріплювати теоретичні знання з досліджуваної проблеми;
- опрацювати законодавчі акти, інструкції та положення, що регламентують діяльність підприємства, установи, організації;
- вивчати фінансово-економічну та організаційну структури установи (організації);
- досліджувати напрями діяльності та її ефективність в установі (організації);
- вивчати фінансову звітність установи (організації), порядок її складання та подання;
- аналізувати і оцінювати фінансовий стан установи (організації) за допомогою комплексу показників;

- оцінювати платоспроможність клієнта з метою надання якісних фінансових послуг;
- вивчати та аналізувати основні характеристики фінансових продуктів компанії (установи);
- здобувати практичні навички, знання і уміння за фахом і т.п.

Календарний графік виробничої практики наведено нижче в розрахунку на 5-денний робочий тиждень (табл. 1).

Таблиця 1

**Календарний графік проходження виробничої практики
«Діяльність на ринку фінансових послуг»**

№ п/п	Назва завдань і зміст робіт	Тижні проходження практики				
		1	2	3	4	5
1	2	3	4	5	6	7
1	Опрацювання законодавчих, нормативно – правових актів, положень та інструкційного матеріалу, що регламентують діяльність установи та організації.	3				
2	Дослідження фінансово-економічної та організаційної структури компанії, установи та організації.	2	1			
3	Підготовка аналітичних таблиць, вибір алгоритму дослідження з урахуванням сфери діяльності компанії, установи, організації на ринку фінансових послуг.		2			
4	Збір та опрацювання фінансової, статистичної та податкової звітності компанії, установи, організації. Порядок її складання та надання у відповідні органи.		2	1		

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7
5	Проведення аналізу і оцінки фінансового стану компанії, установи, організації за допомогою комплексу показників.			3		
6	Вивчення методики та проведення оцінки платоспроможності клієнтів обраної компанії, установи та організації, що діють на ринку фінансових послуг.			1	1	
7	Вивчення та аналіз основних характеристик фінансових продуктів компанії, установи та організації.				3	
8	Вивчення особливостей та здійснення документального оформлення фінансових операцій (укладання договорів фінансових послуг) .				1	1
9	Вивчення маркетингових стратегій залучення клієнтської бази з урахуванням сфери діяльності компанії, організаціях та установах.					2
10	Розробка напрямків удосконалення управління діяльністю на ринку фінансових послуг. Узагальнення зібраного матеріалу, оформлення висновків та пропозицій.					2
Всього днів		5	5	5	5	5

5. ПРОГРАМА (ЗМІСТ) ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Кожному студенту для проходження виробничої практики «Діяльність на ринку фінансових послуг» керівником видається індивідуальне завдання виходячи з об'єкта практики.

СТУДЕНТАМ, ЩО ПРОХОДЯТЬ ПРАКТИКУ В БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ

Тема 1. Ознайомлення з організацією фінансового управління в банку; опрацювання законодавчої бази діяльності банківських установ.

Тема 2. Інформаційне забезпечення фінансово-економічної оцінки діяльності банку (збір та опрацювання фінансової звітності банку).

Тема 3. Дослідження динаміки основних показників діяльності банку, аналіз формування банківських ресурсів, оцінка власних та залучених коштів банку; оцінка формування та використання капіталу банківської установи.

Тема 4. Аналіз та оцінка активних операції банку: кредитних, інвестиційних, валютних тощо.

Тема 5. Аналіз доходів, видатків та прибутковості комерційного банку.

Тема 6. Оцінка дотримання банком економічних нормативів, розрахунок показників стійкості, ліквідності та платоспроможності банківської установи.

Тема 7. Аналіз банківських ризиків (кредитного, валютного, процентного, ліквідності), прогнозування та мінімізація ризиків банківської діяльності.

Тема 8. Маркетингова політика банку: розробка та просування нових банківських продуктів та послуг.

Тема 9. Узагальнена оцінка фінансового стану комерційного банку на основі системи CAMEL.

Тема 10. Дослідження основних напрямів удосконалення фінансового управління банківської установи (рекомендації щодо розробки напрямів удосконалення депозитної, кредитної політики банку, заходи збільшення прибутковості, стійкості та ліквідності).

СТУДЕНТАМ, ЩО ПРОХОДЯТЬ ПРАКТИКУ У СТРАХОВИХ КОМПАНІЯХ

Тема 1. Ознайомлення з фінансово-економічною та організаційною структурами страхової компанії. Опрацювання законодавчих, нормативно – правових актів, положень та інструкційного матеріалу, що регламентують діяльність страховиків.

Тема 2. Інформаційне забезпечення фінансово-економічної оцінки діяльності страхової компанії (збір та опрацювання фінансової звітності банку).

Тема 3. Дослідження динаміки основних показників діяльності ба страхової компанії, аналіз формування та використання страхових резервів страховика. Вивчення структури страхового портфеля компанії.

Тема 4. Оцінка складу і динаміки майна та складу і динаміки фінансових ресурсів страхової компанії.

Тема 5. Аналіз доходів, видатків та прибутковості страхової компанії.

Тема 6. Вивчення та аналіз основних характеристик страхових продуктів компанії, зокрема:

- вивчити нормативні документи зі страхування життя та пенсій, навчитися розраховувати страховий платіж та страхову суму за договорами страхування життя в залежності від статі застрахованого, його віку, платоспроможності та строку страхування;

- вивчити умови колективного та індивідуального страхування від нещасних випадків, зокрема колективів підприємств, організацій, дітей, учнів тощо. Навчитися враховувати при визначенні розміру індивідуального страхового тарифу за договором від нещасних випадків стать, професію, хобі та інші особливості, які впливають на його величину. Детально ознайомитися з правилами обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті, зокрема пасажирів та водіїв.

- вміти укладати договори медичного страхування з фізичними та юридичними особами, зокрема договори безперервного страхування здоров'я

(ДМС) та страхування на випадок хвороби. Навчитися правильно визначати відповідний страховий платіж, в залежності від обраної програми страхування та обраховувати страхове відшкодування при настанні страхового випадку. Вивчити, перелік документів, які необхідно зібрати страхувальнику при настанні страхового випадку;

- навчитися проводити страхування майна громадян та підприємств, визначати страхову суму з урахуванням особливостей конкретного об'єкта (будівлі, споруди, устаткування, машини тощо); визначати механізм виплати відповідного страхового відшкодування.

- навчитися проводити страхування автотранспортних засобів, зокрема укладати договори АВТОКАСКО, ОСЦПВВНТЗ, «Зелена карта» та ДСЦПВ; правильно визначати відповідальність страховика за договором страхування.

- ознайомитися із правилами обов'язкової і добровільної форми страхування в сільському господарстві. Навчитися проводити комплексне та індексне страхування врожаю сільськогосподарських культур; правильно використовувати методичку розрахунків страхових сум та страхових платежів в залежності від обраного виду страхування та страхової культури. Приділити увагу більш детальному вивченню правил обов'язкового страхування сільськогосподарських культур з державною підтримкою.

- проаналізувати роботу страховика в галузі страхування відповідальності. Розглянути умови обов'язкових та добровільних видів страхування відповідальності, послуги з яких надає досліджувана страхова компанія. Особливу увагу приділити добровільному страхуванню відповідальності перед третіми особами, детально розглянути умови даного виду страхування.

Ознайомитися з організацією страхових послуг, що надає страхова компанія та особливостями їх реалізації. Навчитися укладати та вести страхову угоду.

Тема 7. Маркетингова політика страхової компанії: розробка та просування нових страхових продуктів. Вивчення маркетингових стратегій залучення клієнтської бази з урахуванням сфери діяльності страхової компанії.

СТУДЕНТАМ, ЩО ПРОХОДЯТЬ ПРАКТИКУ В КРЕДИТНИХ СПІЛКАХ

Тема 1. Ознайомлення з організаційною структурою кредитної спілки та основних принципів діяльності. Розглянути процес державної реєстрації в порядку, визначеному Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» та обов'язкові вимоги для створення кредитної спілки. Ознайомитись з умовами припинення діяльності кредитної спілки (шляхом реорганізації (злиття, приєднання, поділу) або ліквідації).

Тема 2. Опрацювання законодавчої бази, яка визначає основи організації та функціонування кредитної спілки. Детально вивчити Закон України «Про кредитні спілки», Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», Закон України «Про кооперацію».

Тема 3. Проаналізувати наявний власний капітал кредитної спілки, виявити шляхи його утворення (вступні, обов'язкових пайові та інші внески членів кредитної спілки; плата за надання своїм членам кредитів та інших послуг, а також доходи від провадження інших видів статутної діяльності; доходи від придбаних кредитною спілкою державних цінних паперів; грошові та інші майнові пожертвування, благодійні внески, гранти, безоплатна технічна допомога юридичних та фізичних осіб).

Тема 4. Проаналізувати основні показники діяльності кредитної спілки, в розрізі формування активів та використання капіталу, в розрізі пайового, резервного та додаткового капіталів.

Тема 5. Провести оцінку структури депозитного портфеля кредитної спілки, оскільки вони здійснюють надання кредитів на основі залучених вкладів на депозитні рахунки від членів.

Тема 6. Проаналізувати структуру кредитного портфеля, наданих кредитною спілкою, зокрема навести види позичок за строками користування, цільовим призначенням, порядку нарахування та сплати відсотків і основної суми, рівня забезпеченості, рівня дотримання з боку позичальника встановленого режиму сплати, методів надання основної суми позички, можливістю зміни рівня відсотків за користування позичкою.

Тема 7. Навести та охарактеризувати види кредитних програм та умови їх реалізації. Розглянути основні умови надання позички члену кредитної спілки.

Тема 8. Оцінити дотримання кредитною спілкою умов договору. У процесі надання кредитних послуг спілка має дотримуватися встановлених для неї нормативів якості активів та ризиковості операцій – дослідити ці питання.

Тема 9. Маркетингова політика кредитної спілки: розробка та просування нових кредитних продуктів, уникнення фінансових ризиків.

Тема 10. Дослідження основних напрямів удосконалення управління кредитною спілкою на основі аналізу поточного стану діяльності ринку кредитних послуг України.

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час проведення виробничої практики з метою активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів при виконанні програми використовуються такі методи навчання, як: проведення досліджень, аналізу, складання графічних схем, таблиць, програм, робота в малих групах, презентації, самостійна робота з рекомендованою літературою та джерелами Інтернет тощо.

7. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

Порядок отримання диференційованого заліку.

Студенти звітують про виконання програми в останній робочий день виробничої практики.

Форма звітності студента за практику – це подання письмового звіту на рецензування керівнику практики від навчального закладу.

Підведення підсумків практики оцінюється диференційованим заліком.

Перелік питань, що виносяться на залік.

До початку і по закінченні виробничої практики студенти повинні пройти підсумковий контроль по дисципліні «Банківська справа», «Страхова справа» та «Фінансовий ринок» (НІП ТДАТУ).

Методика оцінювання та розподіл балів, що присвоюються студентам.

Після завершення строків практики студенти докладають про виконання програми практики. Форма звітності - надання складеного звіту, оцінений та підписаний керівником практики від кафедри.

Підсумки практики підводяться в процесі складання студентом заліку комісії, яка призначається завідувачем кафедри. Результати складання заліку з практики заносяться в список-відомість виробничої практики, проставляються в заліковій книжці.

Керівник практики інформує кафедру щодо фактичних термінів початку й закінчення практики студентами, про їх дисципліну, стан охорони праці на базі практики та з інших питань організації чи проведення практики.

Загальне оцінювання роботи студентів здійснюється шкалою ECTS (табл.2).

Таблиця 2

Структура диференційованого заліку з виробничої практики

Види робіт	Форма звітності	Кількість балів
Інструктажу з порядку проходження практики та з охорони праці і безпеки життєдіяльності. Отримання звітної та методичної документації. Підготовка та оформлення звіту із проходження практики. Робота із літературою, пошук матеріалів до звіту та індивідуальному завданню.	Журнал інструктажу з питань охорони праці.	0-10
<i>Проходження практики та написання звіту:</i>		50-60
– присутність студента на об'єкті (базі практики) відповідно до розкладу проходження практики	Журнал обліку присутності студента	10
– ритмічність роботи під час практики у відповідності до календарного плану	Календарний план. Робочий зошит із проходження практики	5-15
– відповідність звіту щодо вимог оформлення звіту з	Робочий зошит із	5-10

виробничої практики	проходження практики	
– правильність розрахунків економічних показників та виконання завдань	Робочий зошит із проходження практики	5-15
– логічність та завершеність обґрунтування результативних показників	Робочий зошит із проходження практики	5-10
<i>Захист виробничої практики</i>	Робочий зошит із проходження практики	20-30
<i>Всього балів</i>		100

Переведення підсумкової оцінки академічної успішності в балах до показників за державною шкалою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно) та до шкали оцінювання, що прийнята в ECTS представлено в таблиці 3.

Таблиця 3

**Шкала оцінювання проходження студентами виробничої практики
«Діяльність на ринку фінансових послуг»**

Сума балів за всі види виробничої діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D		
60-66	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

Порядок підведення підсумків практики.

Оцінка за практику вноситься в список - відомість виробничої практики і в залікову книжку студента. Записи і підпис з виробничої практики здійснює викладач – керівник (и) практики.

Члени комісії ставлять свої підписи тільки на титульному аркуші практики та у відомостях. Відомості робляться у 2 примірниках. Перший залишається на кафедрі, другий надається у деканат.

Студент, який не виконав програму практики і отримав незадовільну оцінку при складанні заліку, направляється на практику повторно в період навчального семестру або канікул.

Студент, який в останнє не отримав задовільну оцінку з практики в комісії, відраховується з університету.

За підсумком практики викладач – керівник (и) практики складає звіт. Звіт по практиці має наступну структуру:

- Титульний аркуш;
- Вступ (де вказується відповідно до яких документів проводилась практика);
- Основна частина (де стисло вказується яким чином і з ким проводилась практика, місця проведення практики, контроль проходження практики, дані результатів практики, зведених у таблицю, їх аналіз);
- Висновки та пропозиції;
- Додаток до звіту (список – відомість виробничої практики);
- Звіт підписується викладачем – керівником практики від кафедри.

Підсумки виробничої практики обговорюються на засіданні кафедри, підсумкових конференціях студентів з практики, а загальні підсумки – на засіданнях ректорату, деканатів, Вченій раді університету, факультетах.

9. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Робоча програма з проведення виробничої практики.
2. Методичні вказівки до проведення виробничої практики.
3. Посібники, підручники відповідно професійних компетенцій.

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

Закони и постанови

1. Цивільний кодекс України : Кодекс, Закон України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-157>

2. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%92%D0%A0>

3. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/222-19>

4. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 01.07.2004 № 1961-IV [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1961-15>

5. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою: Закон України від 02.09.2012 р. № 4391 - VI [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4391-17>

6. Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг: Закон України від 12.07. 2001 р. № 2664 - III [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>

7. Про затвердження Положення про обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті: постанова КМУ від 14. 08.1996 р. №959 [Електронний ресурс] // Кабінету Міністрів України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/959-96-%D0%BF>

8. Про затвердження Положення про реєстрацію страхових та перестрахових брокерів і ведення державного реєстру страхових та перестрахових брокерів: розпорядження Держкомфінпослуг від 28.05.2004 № 736 [Електронний ресурс] // Держкомфінпослуг. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0801-04>

9. Про затвердження Ліцензійних умов провадження страхової діяльності: розпорядження Держкомфінпослуг від 28.08.2003 № 40 [Електронний ресурс] // Держкомфінпослуг. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0805-03>

10. Про затвердження Положення про порядок провадження діяльності страховими посередниками: постанова КМУ від 18.12.1996 р. № 1523 [Електронний ресурс] // Кабінету Міністрів України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1523-96-%D0%BF>

11. Про затвердження порядку та вимог щодо здійснення перестраховування у страховика (перестраховика) нерезидента: постанова КМУ від 04.02.2004 № 124 [Електронний ресурс] // Кабінету Міністрів України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/124-2004-%D0%BF>

12. Про затвердження Порядку та правил обов'язкового страхування відповідальності власників собак за шкоду, що може бути заподіяна третім особам: постанова КМУ від 9.07.2002 р. № 944 [Електронний ресурс] // Кабінету Міністрів України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/en/944-2002-%D0%BF>

13. Про затвердження порядку та правил проведення обов'язкового страхування тварин на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою від хвороб стихійних лих та нещасних випадків: постанова КМУ від 23.04.2003 р. №-590 [Електронний ресурс] // Кабінету Міністрів України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/590-2003-%D0%BF>

14. Про затвердження Порядку та правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї: постанова КМУ від 29.03.2002 р. № 402 [Електронний ресурс] // Кабінету Міністрів України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/402-2002-%D0%BF>

15. Про затвердження Положення про особливості укладання договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: розпорядження Держкомфінпослуг від 27.10.2011 № 673 [Електронний ресурс] // Держкомфінпослуг. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1483-11>

16. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: розпорядження Нацкомфінпослуг від 23.11.2011 № 1070/2011 [Електронний ресурс] // Нацкомфінпослуг. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1070/2011>

17. Про затвердження Положення про державний реєстр фінансових установ: розпорядження Держкомфінпослуг від 28.08.2003 р. № 41 [Електронний ресурс] // Держкомфінпослуг. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0797-03>

18. Про затвердження Правил формування, обліку та розміщення страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя: розпорядження Держкомфінпослуг від 17.12.2004 № 3104 [Електронний ресурс] // Держкомфінпослуг. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0019-05>

19. Про затвердження Методики формування резервів із страхування життя: розпорядження Держкомфінпослуг від 27.01.2004 №24 [Електронний ресурс] // Держкомфінпослуг. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0198-04>

20. Про затвердження Положення про порядок та умови ведення страховиками персоніфікованого і індивідуального обліку договорів страхування життя: розпорядження Держкомфінпослуг від 24.12.2004 №3197 [Електронний ресурс] // Держкомфінпослуг. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0194-05>

21. Про затвердження Положення про порядок та умови видачі та розміри кредитів страхувальникам, які уклали договори страхування життя: розпорядження Держкомфінпослуг від 03.12.2004 №2883 [Електронний ресурс] // Держкомфінпослуг. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1615-04>

22. Про затвердження Правил розміщення страхових резервів із страхування життя: розпорядження Держкомфінпослуг від 24.11.2004 №2875 [Електронний ресурс] // Держкомфінпослуг. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1626-04>

23. Про затвердження рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків: розпорядження Держкомфінпослуг від 17.03.2005 №2875 [Електронний ресурс] // Держкомфінпослуг. – Режим доступу: nfr.gov.ua.

24. Закон України ”Про банки і банківську діяльність” від 07. 12. 2000 № 2121-III (зі змінами і доповненнями).

25. Закон України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» від 10 грудня 1997 р. № 710/97-ВР (зі змінами і доповненнями).

26. Закон України “Про обіг векселів в Україні” від 5 квітня 2001 р. № 2374-III (зі змінами і доповненнями).

27. Закон України “Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті” від 23 вересня 1994 р. № 185/94-ВР (зі змінами і доповненнями).

28. Закон України “Про страхування” в редакції Закону № 2745-III від 04.10.2001 (зі змінами і доповненнями).

29. Закон України “Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб” від 20 вересня 2001 р. № 2740-III.

30. Закон України «Про цінні папери і фондовий ринок» від 23 лютого 2006 р. №3480-IV.

31. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань», № 755-IV від 15.05.2003, редакція від 01.01.2017. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/755-15>

32. Закон України «Про кредитні спілки» від 20.12.2001 № 2908-III, редакція від 01.01.2016. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2908-14/page>

33. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV (із змінами і доповненнями).

34. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затверджена постановою Правління НБУ № 22 від 21.01.2004 (зі змінами і доповненнями).

35. Інструкція про касові операції в банках України, затверджена постановою Правління НБУ № 337 від 14.08.2003 (зі змінами і доповненнями).

36. Інструкція про міжбанківський переказ коштів в Україні в національній валюті, затверджена постановою Правління НБУ № 320 від 16.08.2006.

37. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах, затверджене постановою Правління НБУ № 492 від 12.11.2003 (зі змінами і доповненнями).

38. Інструкція про порядок організації та здійснення валютно-обмінних операцій на території України, затверджене постановою Правління НБУ № 502 від 12.12.2002 (зі змінами і доповненнями).

39. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затверджена Постановою Правління НБУ №368 від 28.08.2001 (із змінами і доповненнями).

40. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління НБУ № 637 від 15.12.2004 (зі змінами і доповненнями).

41. Положення про відкриття та функціонування в уповноважених банках України рахунків банків-кореспондентів в іноземній валюті та в гривнях, затверджені постановою Правління НБУ № 118 від 26.03.1998 (зі змінами і доповненнями).

42. Положення про здійснення уповноваженими банками операцій з банківськими металами, затверджене постановою Правління НБУ № 325 від 06.08.2003 (зі змінами і доповненнями).

43. Положення про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою *CAMELS*. Постанова Правління НБУ №171 від 08.05.2002 (із змінами і доповненнями).

44. Положення про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосуванням, затверджене постановою Правління НБУ № 137 від 19.04.2005.

45. Положення про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України, затверджене постановою Правління НБУ № 508 від 16.12.2002.

46. Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами, затверджене постановою Правління НБУ № 516 від 03.12.2003 (зі змінами і доповненнями).

47. Положення про порядок здійснення операцій з чеками в іноземній валюті на території України, затверджене постановою Правління НБУ № 520 від 29.12.2000 (зі змінами і доповненнями).

48. Положення про порядок формування та використання банками резервного фонду, затверджене постановою Правління НБУ № 334 від 08.08.2001.

49. Положення про порядок формування і використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків, затверджене Постановою Правління НБУ №279 від 06.07.2000 (із змінами і доповненнями).

50. Положення про регулювання Національним банком України ліквідності банків України, затверджене постановою Правління НБУ № 259 від 30.04.2009.

51. Положення про розрахункові палати для пред'явлення векселів до платежу, затверджене постановою Правління НБУ № 403 від 25.09.2001.

52. Правила торгівлі іноземною валютою, затверджені постановою Правління НБУ № 281 від 10.08.2005 (із змінами і доповненнями).

53. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні, затверджена постановою Правління Національного банку від 28.11.2001 № 489 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

54. Методичні вказівки з інспектування банків “Система оцінки ризиків”, затверджені постановою Правління Національного банку України від 15.03.2004 № 104 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

55. Організаційна структура Національного банку України [Електронний ресурс] : сайт Національного банку України. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/NBU/index.htm>.

56. Про процентну політику Національного банку України [Електронний ресурс] : положення, затверджене постановою Правління Національного банку України від 18.08.2004 № 389. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

57. Про Національний банк України [Електронний ресурс] : Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

58. Про порядок видачі банкам банківських ліцензій, письмових дозволів та ліцензій та виконання окремих операцій [Електронний ресурс] : положення, затверджене постановою Правління Національного банку України від 17.07.2001 № 275. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

59. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні [Електронний ресурс] : інструкція, затверджена постановою Правління Національного банку України від 28.08.2001 № 368. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

60. Про порядок створення і державної реєстрації банків, відкриття їх філій, представництв, відділень [Електронний ресурс] : положення, затверджене постановою Правління Національного банку України від 31.08.01 № 375. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

61. Про порядок формування обов’язкових резервів для банків України [Електронний ресурс] : положення, затверджене постановою Правління Національного банку України від 16.04.2006 №389. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

62. Про процентну політику Національного банку України [Електронний ресурс] : положення, затверджене постановою Правління Національного банку України від 18.08.2004 №389. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

63. Про регулювання Національним банком України ліквідності банків України [Електронний ресурс] : положення, затверджене постановою Правління Національного банку України від 30.04.2009 № 259. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

64. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 14.10.2014 р. № 1702-VII.

65. Положення про здійснення банками фінансового моніторингу (Положення № 417), затверджене Постановою Правління Національного банку

України від 26.06.2015.

66. Положення про здійснення небанківськими фінансовими установами фінансового моніторингу в частині надання ними фінансової послуги щодо переказу коштів, затверджене постановою Правління НБУ від 15 вересня 2016 року № 388.

Посібники та монографії

67. Внукова Н. М., Еременко Л. В., Успенко В. І. та ін. Страхування: теорія та практика: Навчальний посібник - 2-ге видання, перероблене та доповнене. – Харків: Бурун Книга, 2009. - 656 с.

68. Говорушко Т.А. Страхіві послуги. Підручник. - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 376 с.

69. Горбач Л.М., Каун О.Б. Страхування. Навчальний посібник. - К.: "Кондор", 2010. - 520 с.

70. Долгошея Н.О. Страхування в запитаннях і відповідях: Навч. посіб. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 318с.

71. Історія страхування: Підручник/ С.К. Реверчук, Т.В. Сива, СІ. Кубів, О.Д. Вовчак; за ред. С.К. Реверчука, - К.: Знання, 2005 р. -213 с.

72. Козьменко О.В., Кузьменко О.В. Актуарні розрахунки: навч. посібник / О.В. Козьменко, О.В. Кузьменко. – Суми: Ділові перспективи. – 2013 р. – 224 с.

73. Ненно І.М. Навчальний комплекс. Страхівий менеджмент. Навчальний посібник - Харків: "Бурун Книга", 2011. - 244 с.

74. Страхування: навч. посіб. / Т.А. Говорушко, В.М. Стецюк; за ред. Т.А. Говорушко. – К.: – Львів: «Магнолія 2006», 2014. – 328 с.

75. Страхування: практикум: навч. посіб. / За ред. В. Д. Базилевича. – [2-ге вид., переробл. і допов.] – К.: Знання, 2011. –607с.

76. Страхування: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича, - К.: Знання, 2008. – 1019 с.

77. Фисун І.В. Страхування: навч. посіб. - К.: Центр учбової літератури. - 2011. - 240 с.

78. Аналіз банківської діяльності: Підручник / [А.М. Герасимович, І.М. Парасій-Вергуненко, В.М. Кочетков та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Герасимовича. - К.:КНЕУ, 2010. - 599 с.

79. Банківський менеджмент: питання теорії та практики [Текст]: монографія / О.А. Криклій, Н.Г. Маслак, О.М. Пожар та ін. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. – 152 с.

80. Банківська система Україна [Текст]: монографія / В.В. Коваленко, О.Г. Коренєва, К.Ф. Черкашина, О.В. Крухмаль – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 187 с.

81. Коваленко В.В. Капіталізація банків: методи оцінювання та напрями підвищення [Текст]: Монографія / В.В. Коваленко., К.Ф. Черкашина – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 153 с.

82. Коваленко В.В. Центральний банк і грошово-кредитна політика [Текст]: навчально-методичний посібник / В.В. Коваленко, К.Ф. Черкашина; Державний вищий навчальний заклад «УАБС НБУ». – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 138 с.

83. Криклій О.А., Маслак Н.Г. Управління прибутком банку [Текст]: Монографія / О.А. Криклій, Н.Г. Маслак – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – 136 с.
84. Маслак Н.Г. Ціноутворення на банківські продукти [Текст]: монографія / Н.Г. Маслак, О.А. Криклій. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 121с.
85. Скоморович І. Г. Банківські операції: навч. посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 556 с.
86. Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання: Монографія / А.О. Єпіфанов, Н.А. Дехтяр, Т.М. Мельник, І.О. Школьник та ін. / За редакцією доктора економічних наук А.О. Єпіфанова. – Суми: УАБС НБУ, 2007. – 286 с.
87. Черкашина, К. Ф. Банківський холдинг: переваги та недоліки для банківського сектора України [Текст] / К. Ф. Черкашина // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 1. – С. 42–45.
88. Управління ризиками банків [Текст] : монографія у 2 томах. Т. 1: Управління ризиками базових банківських операцій / [А. О. Єпіфанов, Т. А. Васильєва, С. М. Козьменко та ін.] / за ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова і д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2012. – 283 с.

Допоміжна:

Закони України, нормативно-правові акти, монографії вітчизняних та зарубіжних авторів, періодичні видання, статистичні збірники, довідкова література.

7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Навчально-інформаційний портал ТДАТУ <http://nip.tsatu.edu.ua>
2. Наукова бібліотека ТДАТУ <http://www.tsatu.edu.ua/biblioteka/>
3. Методичний кабінет кафедри фінансів, банківської справи та страхування.
4. Мережа Internet.